

DE BOEL BIJ ELKAAR HOUDEN

Ton van der Schans is voorzitter van de VGN. Hij werkt als docent geschiedenis op de Driestar Hogeschool (pabo) in Gouda.

Job Cohen zag het als zijn taak 'de boel bij elkaar te houden' toen hij burgemeester van Amsterdam werd. Maar wat houdt een stad of een land bij elkaar? De vraag is niet van vandaag of gisteren. 'De boel bij elkaar houden' was laat achttiende en begin negentiende eeuw niet minder urgent dan nu.

Maar wat bedoelen we met 'de boel'? In de loop van de negentiende eeuw wisselde de loop van de grens van wat we nu Nederland noemen volgens historicus Joep Leerssen net zo vaak als van het Joegoslavië van na de Tweede Wereldoorlog. De inrichting van het Koninkrijk in 1815, de Belgische afscheiding van 1830, de Limburgse en Luxemburgse crises van 1848 en 1867 en uiteindelijk de Luxemburgse onafhankelijkheid van 1892 markeren de territoriale instabiliteit van het toenmalige Nederland.

Volgens de definitie van koning Willem I moest het nieuwe land na het Congres van Wenen (1815) bestaan uit een gebied dat zou reiken van Duinkerken tot Luxemburg, van Luxemburg met als grensrivier de Moezel tot aan Koblenz en vanaf Koblenz met als grens de Rijn tot Arnhem en noordwaarts via de oude grens naar de Dollard. Wie of wat bij 'de boel' hoorde, verschilde dus nog al eens. Vandaag de dag is de vraag naar 'de boel' urgent door immigratie en globalisering. Het geschiedenisonderwijs heeft over 'de boel' veel te zeggen. 'De boel' (de Nederlandse identiteit, nationaliteit, cultuur) is weliswaar van jonge datum en niet vanzelfsprekend, maar laat zich niet ontkennen. De

kern van goed burgerschap ligt in individuele en maatschappelijke ontplooiing. We kunnen dat onder andere leren van de in 1784 in Edam opgerichte 'Maatschappij van Konsten en Wetenschappen, tot nut van 't Algemeen', gesticht door de doopsgezinde predikant Jan Nieuwenhuyzen uit Monnickendam. Het motto van 't Nut, zoals de vereniging met de lange naam

kortweg genoemd wordt, brengt ons bij de kern van wat het onderwijs nog steeds beoogt: 'Kennis is de weg naar persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling.' 't Nut gaf tientallen schoolboeken uit en organiseerde prijsvragen over onderwijskundige en opvoedkundige kwesties. De vereniging streeft dit trouwens na tweehonderd jaar nog steeds na. Iedereen geeft aan het begrip 'burgerschap' een eigen betekenis en uitleg waardoor de kakofonie erover chronisch geworden is. Burgerschap zal echter niet gaan zonder gezamenlijkheid, met een ouder-

'Het verleden bekijken door de bril van het heden, levert tegenstellingen en versplintering op'

wets woord ook wel lotsverbondenheid genoemd. Je bereikt die gezamenlijkheid niet door Jan Pieterszoon Coen met terugwerkende kracht een oorlogsmisdadiger te noemen. Ook niet door te praten over de 'slavernijmisdaden' van de Ruyter zoals de schreeuwerige actiegroep 'Michiel de Rover' doet. Geschiedenis zou geen politiek en pamflettistisch standpunt moeten dienen. Maar het verleden bekijken door de bril van het heden, levert tegenstellingen en versplintering op. Velen voelen zich daarom door het verleden tekortgedaan.

We zullen het complete verhaal moeten blijven vertellen. Van grote en kleine mensen. Van mensen in Nederland en buiten Nederland. Van overwinnaars en slachtoffers. Van witte en zwarte mensen. Solidariteit is een meer eigentijds begrip dan lotsverbondenheid. Laat ze samenkomen in een gedeelde burgerzin. Geschiedenis moet namelijk niet verdelen, maar verbinden. Daarom is burgerschapsvorming actueel en relevant door het geschiedenisonderwijs!

Geïnteresseerd in het onderwerp 'burgerschap'? Kom dan naar het VGN-congres van 10 maart 2017. Lees er meer over op pagina 19 van deze Kleio. ■

